

Η σημειωτική στην Ελλάδα, τα ελληνικά πανεπιστήμια και το ΑΠΘ

Αλέξανδρος-Φαίδων Λαγόπουλος

*Ομότιμος Καθηγητής Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΑΠΘ,
Αντ/λον Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών*

phaidon@arch.auth.gr

Κάριν Boklund-Λαγοπούλου

*Ομότιμη Καθηγήτρια Τμήματος Αγγλικής Γλώσσας
& Φιλολογίας ΑΠΘ*

boklund@enl.auth.gr

<https://doi.org/10.26262/f05v-gq08>

Περίληψη

Ο κλήρος που μας προτάθηκε ενέχει τρεις κινδύνους. Ο πρώτος είναι ο υποκειμενικός κίνδυνος, με την έννοια ότι είμαστε και οι δύο τόσο πολύ αναμειγμένοι στο σημειωτικό γίνεσθαι της χώρας, ώστε είναι αναπόφευκτες οι αναφορές στους εαυτούς μας, κάτι ενοχλητικό τόσο για εμάς όσο και για το ακροατήριό μας. Ο δεύτερος είναι ότι ούτε το ΔΣ ούτε και εμείς αντιληφθήκαμε το εύρος αυτού του εγχειρήματος. Ο τρίτος κίνδυνος είναι η «αντικειμενικότητα», τουλάχιστον με την έννοια ενός δυνατού κοινού τύπου των απόψεων όλων όσοι υπήρξαν συμμετέχοι αυτής της πορείας. Οι άξονες, βάσει των οποίων θα οργανώσουμε την παρουσίασή μας, είναι οι εξής:

1. Η «προϊστορία» της σημειωτικής. Πρώτες άτυπες κινήσεις κατά την εμφάνιση της σημειωτικής στην Ελλάδα.
2. Η εξω-πανεπιστημιακή δραστηριότητα και θεσμοποίηση της ελληνικής σημειωτικής.
3. Η παρουσία της σημειωτικής στα ελληνικά πανεπιστήμια.
4. Αναγνώριση της ελληνικής σημειωτικής στο εξωτερικό.
5. Οι δραστηριότητες της ΕΣΕ

Λέξεις κλειδιά: Σημειωτική, Ελλάδα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Αυτός ο κλήρος που μας προτάθηκε, καλή τη πίστη, από το ΔΣ της ΕΣΕ, καταλήγει να είναι μία αθέλητη τρικλοποδιά, γιατί ενέχει κινδύνους. Ο πρώτος είναι ο υποκειμενικός κίνδυνος, με την έννοια ότι είμαστε και οι δύο τόσο πολύ αναμειγμένοι στο σημειωτικό γίνεσθαι της χώρας και του ΑΠΘ, ώστε είναι

αναπόφευκτες οι αναφορές στους εαυτούς μας, κάτι ενοχλητικό τόσο για εμάς όσο και, υποθέτουμε, για το ακροατήριό μας. Ο *δεύτερος* είναι ότι ούτε το ΔΣ ούτε και εμείς αντιληφθήκαμε το εύρος αυτού του εγχειρήματος, γεγονός, φυσικά, ιδιαίτερα κολακευτικό για την ιστορική εξέλιξη της σημειωτικής στη χώρα μας. Το μόνο που προλαβαίναμε ήταν να κρατήσουμε βιαστικές σημειώσεις, των οποίων θα σας κάνουμε κοινωνούς σήμερα. Γι' αυτόν τον λόγο, η παρουσίασή μας θα γίνει βάσει του μοντέλου των ανιψιών του Donald, στο στυλ: (πρώτος ανιψιός) «λέω να» – (δεύτερος ανιψιός) «πάμε μια μεγάλη» – (τρίτος ανιψιός) «βόλτα σήμερα». Καταλαβαίνετε ότι πρόκειται για dialogical semiotics. Αλλά ο διάλογος είναι ανοικτός, διότι αναμφίβολα, πολλοί και πολλές συνάδελφοί μας μπορούν να προσθέσουν και να βελτιώσουν τα λεγόμενά μας.

Ο *τρίτος* κίνδυνος είναι η «αντικειμενικότητα», με τα απαραίτητα εισαγωγικά της, τουλάχιστον με την έννοια ενός δυνατού κοινού τόπου των απόψεων όλων όσων υπήρξαν συμμετοχοί αυτής της πορείας. Όσο μικρής κλίμακας και αν είναι η θέση της σημειωτικής στο διανοητικό γίνεσθαι της χώρας, από τη στιγμή που έχουν παρέλθει 43 χρόνια από την ίδρυση της Ελληνικής Σημειωτικής Εταιρείας, τουλάχιστον τα χρόνια ζωής της εταιρείας κατά τον προηγούμενο αιώνα μπορούν να θεωρηθούν ως ανήκοντα στην ιστοριογραφία. Και η ιστοριογραφία υποχρεώνει σε συγκεκριμένη πειθαρχία. Έτι περισσότερο, διότι μία καλή ιστοριογραφία αρθρώνει το επιμέρους με το ευρύτερο κοινωνικό γίνεσθαι, άρθρωση η οποία απαιτεί χωριστή έρευνα στην οποία δεν αποτολμούμε εδώ να επεκταθούμε.

Γίνεται αντιληπτό ότι μία διαδικασία που φαίνεται εμπειρική ανάγεται σε πολύ βαθύτερα ιστοριογραφικά θέματα, τα οποία δεν μπορεί παρά να προδώσει η παρούσα ανακοίνωση. Με αυτό το δεδομένο, παρουσιάζουμε εδώ τις πρώτες σημειώσεις που ετοιμάσαμε. Επιλέξαμε έναν συνδυασμό «αντικειμενικών» δεδομένων, ιστορικών αναφορών και προσωπικών αναμνήσεων (που περιγράφονται σωστότερα ως «ανεκδοτολογία»). Ίσως, όμως, κατορθώσουμε να προτείνουμε κάποιους κύριους ερευνητικούς άξονες, ώστε να βοηθηθούν οι μεταγενέστεροι ανασκαφείς της ιστορίας μας. Οι άξονες, βάσει των οποίων θα οργανώσουμε την παρουσίασή μας, και των οποίων η διασταύρωση δημιουργεί κάποια δυσκολία στην παρουσίασή τους, είναι οι εξής:

1. Η «προϊστορία» της σημειωτικής. Πρώτες άτυπες κινήσεις κατά την εμφάνιση της σημειωτικής στην Ελλάδα.
2. Η εξω-πανεπιστημιακή δραστηριότητα και θεσμοποίηση της ελληνικής σημειωτικής.
3. Η παρουσία της σημειωτικής στα ελληνικά πανεπιστήμια.
 - 3.1 Διδασκαλία
 - 3.2 Πανεπιστημιακές θέσεις με αντικείμενο τη σημειωτική
4. Αναγνώριση της ελληνικής σημειωτικής στο εξωτερικό.

5. Οι δραστηριότητες της ΕΣΕ:

5.1. Διοργάνωση και συνδιοργάνωση συνεδρίων και συμποσίων, δημοσιεύσεις και λοιπές δραστηριότητες

5.2 Προσκλήσεις επωνύμων σημειολόγων

Φυσικά, δεν είμαστε σε θέση ούτε κατά διάνοιαν να παρουσιάσουμε ένα σημαντικότατο άξονα της σημειωτικής στην Ελλάδα, ο οποίος δεν είναι άλλος από τις δημοσιεύσεις των Ελλήνων σημειολόγων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Γι' αυτό το θέμα θα χρειασθεί ένας τόμος ολόκληρος!

1. Η «προϊστορία» της σημειωτικής:

Πρώτες άτυπες κινήσεις κατά την εμφάνιση της σημειωτικής στην Ελλάδα

1968. Ο Αλέξανδρος μεταβαίνει στο Παρίσι, τυπικά μόνο για μεταπτυχιακές σπουδές πολεοδομίας. Παράλληλα, σπουδάζει δύο αντικείμενα άγνωστα τότε στην Ελλάδα, ανθρωπολογία και αστική γεωγραφία. Σχετικά με την ανθρωπολογία, προηγήθηκε αλληλογραφία με τον Claude Lévi-Strauss, καθηγητή της École Pratique des Hautes Études, ο οποίος τον βοήθησε στη διδακτορική διατριβή του. Στο Παρίσι, ο Lévi-Strauss τον παρέπεμψε σε διδάσκοντα, τον ανθρωπολόγο Hans Dietschy, που έφερε ο ίδιος στη Σχολή και ο Dietschy τον έκανε δεκτό για εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. Παράλληλα, ο Αλέξανδρος παρακολούθησε τα εβδομαδιαία μαθήματα του Lévi-Strauss στο Collège de France και έχει κρατήσει πολύ επιμελείς σημειώσεις.

1974. Λαμβάνει χώρα το πρώτο Παγκόσμιο Συνέδριο Σημειωτικής στο Μιλάνο. Πήγε ο Αλέξανδρος με τον Μίμη Φατούρο, καθηγητή αρχιτεκτονικής ΑΠΘ, Υπουργό Παιδείας στην τελευταία κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου κι αργότερα Πρύτανη του ΑΠΘ, και τον Ανδρέα Ιωαννίδη, ιστορικό της τέχνης και μέχρι πρόσφατα Αντιπρύτανη της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών στην Αθήνα.

Ανεκδοτολογία. Ο Greimas έστειλε τον Manar Hammad, τον μόνο αρχιτέκτονα του σεμιναρίου του, να με γνωρίσει, επειδή είχε διαβάσει το άρθρο μου για τη σημειωτική του χώρου «Semeiological Analysis of the Traditional African Settlement» (1972) στο περιοδικό *Ekistics*. Επί τη ευκαιρία, υπήρξε μεγάλη έκπληξη, αλλά και τιμή μου, όταν ο Henri Lefebvre, υποτιθέμενος εχθρός της σημειωτικής, ανέφερε αυτήν την εργασία στο κλασικό βιβλίο του *La production de l'espace*.

Ανεκδοτολογία. Ο Ιωαννίδης γνωρίστηκε με τον Barthes στο Παρίσι και ο τελευταίος τον επισκέφθηκε ινκόγνιτο στη Θεσσαλονίκη τα τέλη της δεκαετίας του '70.

1974. Αμέσως μετά το παραπάνω συνέδριο, ο Αλέξανδρος, σε συνεννόηση με τον Ιωαννίδη και με την παρουσία του, κάλεσε στο σπίτι του στην Αθήνα τα ελάχιστα τότε ονόματα που μπορούσαν να συνδεθούν με τη σημειωτική και συγκεκριμένα τον Σωτήρη Δημητρίου, πολιτικό μηχανικό του ΕΜΠ, που ασχολούνταν με την ανθρωπολογία, τον κινηματογράφο και θέματα πολιτισμού, στο έργο του οποίου θα επανέλθουμε· τον Γιώργο Βέλτσο, ένθερμο οπαδό του Derrida και από το 1985 τακτικό καθηγητή στην έδρα της κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου· και τον Γιώργο Διζικιρίκη, ο οποίος γεννήθηκε στη Γένοβα το 1921 και σπούδασε στη Ρώμη φιλοσοφία της τέχνης, καλές τέχνες και κινηματογράφο.

Αρχές δεκαετίας '70: Ο Πέτρος Μαρτινίδης, επιμελητής της Έδρας Κτιριολογίας του Τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΑΠΘ, μεταφράζει στη σειρά εκδόσεων της Έδρας το κεφάλαιο του Eco περί αρχιτεκτονικής από το βιβλίο του *La structure absente: Introduction à la recherche sémiotique* (1972).

1975. Urbino. Ήταν το επίκεντρο της «θερινής» σημειωτικής, επειδή οργάνωνε επί χρόνια τα περίφημα θερινά σεμινάρια του, στα οποία προσκαλούνταν πλήθος από τα τότε μεγάλα ονόματα της σημειωτικής. Πήγαμε με τον Ιωαννίδη και εκεί πρωτογνωρισθήκαμε με την Κάριν, η οποία ήρθε από τις ΗΠΑ, έχοντας μόλις αποκτήσει διδακτορικό. Δίδαξαν εκείνη τη χρονιά μεταξύ άλλων οι Jean-François Lyotard, Jean Baudrillard, Erving Goffman, Louis Marin, Hubert Damisch. Ο Αλέξανδρος ήρθε σε ανοιχτή σύγκρουση με τους Lyotard και Baudrillard, σε χρονική στιγμή που δεν είχε γίνει ακόμη η διάκριση δομιστών και μεταδομιστών και θεωρούνταν όλοι ως δομιστές.

Ανεκδοτολογία. Περίπου 20 χρόνια αργότερα, στείλαμε τη Νατάσα Χριστοδούλου στο Urbino. Έτυχε να ξαναπάμε και εμείς, για πρώτη φορά μετά τη γνωριμία μας. Φθάσαμε βράδυ και ήταν όλα κλειστά και ήμαστε πεινασμένοι. Προς μεγάλη μας ανακούφιση, μας συνάντησε η Νατάσα με κρακεράκια και κρασί. Το πρώτο που μας είπε ήταν ότι, όταν μαθεύτηκε ότι είναι Ελληνίδα, της αφηγήθηκαν ότι «μια φορά κι ένα καιρό ήταν εδώ ένας Έλληνας και μία Σουηδέζα ...». Φαίνεται ότι είμαστε ένα παράδειγμα δημιουργίας αστικού μύθου. Στη συνέχεια, η Νατάσα εκπόνησε μαζί μας τη διδακτορική διατριβή της.

2. Η εξω-πανεπιστημιακή δραστηριότητα και θεσμοποίηση της ελληνικής σημειωτικής

1975. Ο Χάρης Καμπουρίδης, υπάλληλος του βιβλιοπωλείου Μόλχο, αρχίζει την έκδοση του περιοδικού *Κώδικας-Κείμενα Σημειωτικής*. Ορίστηκε στο πρώτο συνέδριο του Μιλάνου εκπρόσωπος της Ελλάδας.

Τέλη '70. Επίσκεψη του Joakim Eschbach στην Αθήνα, μέσω... Αίγινας, όπου πρωτογνώρισε τους γονείς του Αλέξανδρου... μέσα στη θάλασσα. Όταν έμαθε το επώνυμό τους, τους ρώτησε μήπως γνώρισαν κάποιον Αλέξανδρο Λαγόπουλο. «Ο γιός μου είναι» απάντησε ο πατέρας του Αλέξανδρου. Τότε ρώτησε ο Eschbach μήπως ξέρουν πού βρίσκεται στην Αθήνα το κέντρο σημειωτικής με διεύθυνση Μηθύμνης 5. «Το σπίτι μου είναι» απάντησε ο πατέρας. Εκεί συναντηθήκαμε με τον Eschbach. Ο Eschbach ήταν τότε το αντίπαλον δέος του Roland Posner, μετέπειτα πρόεδρου της International Association for Semiotic Studies (IASS). Σε συνεννόηση με τον Καμπουρίδη, ανέλαβε ο ίδιος το περιοδικό *Κώδικας*, που εκδόθηκε, στη Γερμανία πλέον, ως *Kodikas/Code* το 1985.

1978. Ίδρυση της Ελληνικής Σημειωτικής Εταιρίας, με έδρα το Εργαστήριο Γλωσσολογίας ΑΠΘ και πρώτο πρόεδρο τον καθηγητή γλωσσολογίας Μιχάλη Σετάτο (μέχρι το 1981). Ακολούθησαν ως πρόεδροι ο Αλέξανδρος (από το 1981 μέχρι το 2013, με ένα διάλειμμα το 1987) και στη συνέχεια ο νυν πρόεδρος Γρηγόρης Πασχαλίδης.

1978-1987. Το έργο αναφοράς του Σωτήρη Δημητρίου, τα λεξικά του, είναι πρωτοποριακά για την εποχή τους. Δημοσίευσε 5 τόμους με τον γενικό τίτλο *Λεξικό όρων* και συγκεκριμένα: 1^{ος} τόμος, *Σημειολογικής και δομικής ανάλυσης της τέχνης* (1978), 2^{ος} τόμος, *Επικοινωνίας και σημειωτικής ανάλυσης*, 3^{ος} τόμος (2 βιβλία), *Γλωσσολογίας*, 4^{ος} τόμος, *Σημαντικής* (δηλαδή σημασιολογία) και 5^{ος} τόμος, *Κυβερνητικής, δομισμού και της θεωρίας συστημάτων* (1987).

1979. 2^ο Παγκόσμιο Συνέδριο, *Semiotics Unfolding*, Βιέννη, Ιούνιος 1979. Έρχεται μαζί μας ο Ντίνος Σπυριδωνίδης, παλιός διδάκτορας του Αλέξανδρου. Καθώς αναφέραμε, εκπρόσωπος της Ελλάδας στην IASS είχε ορισθεί ο Καμπουρίδης, αλλά, αφού ενημερώθηκαν σχετικά με τους Έλληνες, οι Umberto Eco, Thomas Sebeok και Julia Kristeva όρισαν τον Αλέξανδρο ως επόμενο εκπρόσωπο, το πρώτο πρωινό του συνεδρίου, μετά από συζήτηση στο ξενοδοχείο στο οποίο διαμέναμε.

Ανεκδοτολογία. Πριν από τη Βιέννη, είχε συνέδριο η Ουγγρική Σημειωτική Εταιρεία και αρκετοί σύνεδροι πήγαμε πρώτα στη Βουδαπέστη. Οι Thomas & Irene Winner κάλεσαν μια ομάδα στη Βουδαπέστη ενόψει της δημιουργίας ενός σημειωτικού λεξικού. Ο Sebeok κάθεται σε μια γωνία και παρακολουθεί σιωπηλά. Αργότερα, αναλαμβάνει ο ίδιος το εγχείρημα και αναθέτει στον Αλέξανδρο το λήμμα σημειωτικής του χώρου για το *Encyclopedic Dictionary of Semiotics*, 1985 (2nd ed. 1994). Είναι η αρχή των δεσμών του Sebeok με την Ελλάδα. Ήταν αρχαιολάτρης. Δέκα χρόνια αργότερα, το 1996, όταν τον καλέσαμε ως κύριο ομιλητή στο 4ο συνέδριό μας στη Θεσσαλονίκη, επισκε-

φθήκαμε μαζί τον αρχαιολογικό χώρο του Δίου και ο Sebeok ζήτησε να τον φωτογραφήσουμε με φόντο τον Όλυμπο, το βουνό των θεών.

Ιστορία. Ο Sebeok είναι ο άνθρωπος που ανέσυρε τον Charles S. Peirce στο πεδίο της σημειωτικής. Έκανε μία τεράστια εκστρατεία ανά την υφήλιο από τα τέλη του '70, τραντάζοντας τα ταμεία πολλών σημειωτικών εταιρειών, επειδή επέμεινε να ταξιδεύει πρώτη θέση τόσο ο ίδιος όσο και τα μέλη της οικογένειάς του που τύχαινε να τον ακολουθήσουν εκάστοτε (συμπεριλαμβανομένων των δύο θυγατέρων του). Ο Sebeok, ένας μόνον άνθρωπος, έκανε για την περσιανή σημειωτική, ό,τι και ο Roman Jakobson για τη σωσσουριανή. Σε λίγα χρόνια μετέτρεψε ριζικά τη σύνθεση της Αμερικανικής Σημειωτικής Εταιρείας από σωσσουριανή σε περσιανή.

Παρά ταύτα πρέπει να αναγνωρίσουμε στον Sebeok ότι προώθησε επίσης τη σημειωτική ανεξάρτητα από σχολές και κατευθύνσεις. Τα τέλη της δεκαετίας του '50, οργάνωσε ένα συνέδριο στο Indiana University και ζήτησε από τον Jakobson να κάνει το Closing statement. Αυτό ήταν το κλασικό “Linguistics and poetics”, στο οποίο ο Jakobson θέτει τις έξι λειτουργίες του γλωσσικού μηνύματος.

1982. Επιχειρούμε οι δυο μας (με τον Θόδωρο Παπαϊωάννου, πρώην φοιτητή του Αλέξανδρου) μία πρώτη ανασκόπηση της σημειωτικής στη χώρα με το «Ανασκόπηση της σημειωτικής στην Ελλάδα: Ο φορμαλισμός, η ψυχανάλυση και ο ιστορικός υλισμός» (*Σύγχρονα Θέματα* 5).

1984. 3^ο Παγκόσμιο συνέδριο IASS, *Semiotic Theory and Practice*, Palermo, 1984. Συμμετέχουμε οι δυο μας μαζί με τον Σπυριδωνίδη. Η ομάδα Sebeok μοίρασε ένα περσιανό βιοσημειωτικό μανιφέστο, με υπογράφοντες τους Myrdene Anderson, John Deely, Martin Krampen, Joseph Ransdell, Thomas A. Sebeok και Thure von Uexküll και τίτλο “A semiotic perspective on the sciences: Steps toward a new paradigm”, το οποίο δημοσιεύθηκε στο *Semiotica* την ίδια χρονιά.

Ανεκδοτολογία. Προσκάλεσαν τους συνέδρους να συμμετάσχουν στο τεύχος με σχετικά άρθρα και ο Αλέξανδρος τους έστειλε μία έντονη κριτική. Επειδή ήταν ο μόνος που ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση, τον παρακάλεσε ο Sebeok να μην τη δημοσιεύσει. Ο Αλέξανδρος συμφώνησε πάραυτα.

Ιστορία. Μεταξύ των συγγραφέων του μανιφέστου ήταν ο John Deely, οπαδός του Sebeok και αντικαταστάτης του μετά τον θάνατό του. Συνέχισε με ζήλο σταυροφόρο τη διάδοση της περσιανής σημειωτικής. Ήμαστε πολύ καλοί φίλοι, αν και είχαμε αντιδιαμετρικές επιστημονικές απόψεις. Τον φιλοξενήσαμε στη Θεσσαλονίκη το 2005, όταν ήταν επισκέπτης καθηγητής στο New Bulgarian University (NBU) της Σόφιας. Τον έφερε στη Θεσσαλονίκη ο Kristian Bankov, μαθητής του Eco, με θέση στο ίδιο πανεπιστήμιο και εν συνεχεία

πρώτος καθηγητής Σημειωτικής της Βουλγαρίας και Αντιπρύτανης του ΝΒΥ (επί τη ευκαιρία, ήμουν ο μόνος ξένος στο εκλεκτορικό του σώμα). Πήγαμε μαζί με τον John βόλτα στη Σχολή του Αριστοτέλη στη Νάουσα και, συγκινημένος, έβαλε στη τσέπη του μία μικρή πέτρα από τον χώρο.

3. Η παρουσία της σημειωτικής στα ελληνικά πανεπιστήμια

3.1 Διδασκαλία

1970. Διορίζεται ο Σετάτος καθηγητής Γλωσσολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ. Υποθέτουμε ότι λίγο αργότερα άρχισε να διδάσκει το κατ' επιλογήν μάθημα της Σημειολογίας, διάρκειας ενός έτους, έχοντας εκδώσει και ένα (πολύ σύντομο) διδακτικό εγχειρίδιο. Πολλοί από τους τότε μελλοντικούς και νυν ενεργούς σημειολόγους παρακολούθησαν τα μαθήματά του και μεταξύ αυτών και η Κάριν το 1979-80.

1979 (-2005). Ο Ερατοσθένης Καψωμένος αποκτά τον τίτλο του Διδάκτορα το 1975, με εισηγητή τον Σετάτο. Διορίζεται το 1979 ως καθηγητής στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Τυπικά, δεν δίδαξε μάθημα σημειωτικής, δίδαξε νεοελληνική λογοτεχνία, αλλά δημιούργησε τον ισχυρότερο ενδο-πανεπιστημιακό πυρήνα της σημειωτικής στην Ελλάδα, ακολουθώντας την γκρεϊμασιανή σχολή.

1988. Η καθηγήτρια Μαρίκα Θωμαδάκη διδάσκει το μάθημα Σημειολογίας του Θεάτρου –και ένα σεμινάριο από τα μέσα '80– στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας & Φιλολογίας Ε.Κ.Π.Α. Περίπου την ίδια εποχή γίνεται ιδρύτρια και διευθύντρια του εξω-πανεπιστημιακού Κέντρου Σημειολογίας του Θεάτρου. Από το 1997 εξέδωσε το περιοδικό *Θεατρογραφίες*.

Τέλος δεκαετίας '80. Δημιουργείται εξαμηνιαίο κατ' επιλογήν μάθημα *Σημειωτικής του Χώρου* στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΑΠΘ με διδάσκοντα τον Αλέξανδρο.

1994. Ιδρύεται, με πρωτοβουλία της καθηγήτριας Βάσως Τοκατλίδου του Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας & Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ, το ΔΠΜΣ *Επιστήμες και Τεχνολογίες της Γλώσσας και της Επικοινωνίας*, με δύο κατευθύνσεις: *Διδακτική των Γλωσσών* και *Κοινωνιογλωσσολογία*. Ο Αλέξανδρος δίδαξε τα μαθήματα *Σημείωση και Επικοινωνία*, καθώς και *Μη Γλωσσική Επικοινωνία*. Ανάμεσα στους φοιτητές της πρώτης χρονιάς ήταν η Νατάσα Χριστοδούλου και ο Βαγγέλης Κουρδής.

2005. Ιδρύεται στο Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ, με πρωτοβουλία της Κάριν και σε συνεργασία με τους Μίλτο Πεχλιβάνο και Μιχάλη Χρυσανθόπουλο του Τομέα Μεσαιωνικών και Νέων

Ελληνικών Σπουδών, το ΔΠΜΣ *Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία και Πολιτισμός*. Διδάξαμε αρκετές φορές μαζί το μάθημα *Σημειωτική και Πολιτισμός*.

- 2008.** Ιδρύεται, με πρωτοβουλία της Ιφιγένειας Βαμβακίδου, το ΠΜΣ Πολιτισμικές Σπουδές: *Σημειωτικές Δομές και Πρακτικές* του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Διδάξαμε μαζί το μάθημα *Θεωρία και Ιστορία Σημειωτικής* για μερικά χρόνια και το παραδώσαμε μετά στους Χριστοδούλου και Κουρδή.
- 2014.** Εγκαινιάζεται, με υπεύθυνη την καθηγήτρια Κυριακούλα Παπαδημητρίου του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού της Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ, το ετήσιο σεμινάριο μιας εβδομάδας *Σημειωτική και Βίβλος*. Κεντρικός διδάσκων είναι πάντοτε ο παπα-Γιώργος Βασιλάκης, μέλος του Centre pour l'Analyse du Discours Religieux (CADIR), διατμηματικού εργαστηρίου του Καθολικού Πανεπιστημίου της Λυών (UCLy). Ιδρυτής του υπήρξε ο πολύ καλός γκρεϊμασιανός σημειολόγος Louis Panier.
- 2016.** Ιδρύεται, με πρωτοβουλία του Κουρδή, το Εργαστήριο Σημειωτικής (SemioLab) του Τμήματος Γαλλικής Γλώσσας και Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ. Υπήρξε μείζον γεγονός για τη σημειωτική και παρουσιάζει εντυπωσιακή δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένων των προσκλήσεων επωνύμων.
- 2018.** Ιδρύεται, με ευθύνη του Κουρδή και σε συνεργασία με τους Χριστοδούλου, Πασχαλίδη και Γυιόκα, το ΔΠΜΣ Σημειωτικής, Πολιτισμού και Επικοινωνίας, επιτέλους ένα μεταπτυχιακό με το επιστημονικό αντικείμενο της Σημειωτικής στον τίτλο του! Τη διοικητική προεργασία για την ίδρυση του ΔΠΜΣ είχαν αναλάβει οι Κουρδής, Χριστοδούλου και Γεώργιος Δαμασκηνίδης. Είναι μείζον γεγονός, μεταξύ άλλων επειδή μέχρι τότε ένας ελάχιστος αριθμός σημειολόγων διδασκόντων ανακυκλωνόταν από μεταπτυχιακό πρόγραμμα σε μεταπτυχιακό πρόγραμμα, σε καθένα από το οποίο η σημειωτική ήταν μόνο ένα από πολλά μαθήματα. Αντίθετα, με αυτό το ΔΠΜΣ πολλαπλασιάστηκαν τόσο οι διδάσκοντες όσο και τα γνωστικά αντικείμενα, κινητοποιήθηκε και αξιοποιήθηκε μία ολόκληρη νέα γενιά σημειολόγων και, με αυτόν τον τρόπο, δόθηκε η δυνατότητα για μεγαλύτερη επιστημονική εμβάθυνση.
- 2021.** Ο SemioLogos. Από την αρχή της λειτουργίας του, αυτό το ΔΠΜΣ προσέλκυσε υποψήφιους με εξαιρετικά προσόντα από πολλές διαφορετικές ειδικότητες και δημιούργησε ένα πνεύμα συνεργασίας και αφοσίωσης ανάμεσα στους φοιτητές. Αυτή η αίσθηση του ανήκειν σε μία ομάδα με πρωτοποριακό επιστημονικό χαρακτήρα συνεχίστηκε και μετά την αποφοίτηση, όπως φαίνεται από την ίδρυση του SemioLogos, Συλλόγου Αποφοίτων και Φοιτητών Σημειωτικής ΑΠΘ.

3.2 Πανεπιστημιακές θέσεις με αντικείμενο τη σημειωτική

- ~1990. Μαρίκα Θωμαδάκη, Θεωρία και Σημειολογία του Θεάτρου, στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας & Φιλολογίας, ΕΚΠΑ.
2002. Δημήτρης Τσατσούλης, Σημειωτική του Θεάτρου, στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πάτρας.
2003. Νατάσα Χριστοδούλου, Σημειωτική, στο Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας & Φιλολογίας, ΑΠΘ.
2006. Βαγγέλης Κουρδής, Σημειολογία της Μετάφρασης, στο Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας & Φιλολογίας, ΑΠΘ.
2019. Νταλίλα Ονοράτου, Αισθητική με έμφαση στη Σημειολογία της Εικόνας και Θεωρία της Επικοινωνίας, στο Τμήμα Τεχνών, Ήχου και Εικόνας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο.
2022. Θανάσης Κούγκουλος, Σημειωτική: Λογοτεχνική Ανάλυση και Πολιτισμική Ερμηνεία, στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

4. Αναγνώριση της ελληνικής σημειωτικής στο εξωτερικό

1986. Η ελληνική σημειωτική θεσμοποιείται ως παρουσία με το κεφάλαιο *Semiotics in Greece*, που συγγράψαμε με την Κάριν και δημοσιεύθηκε στο *The Semiotic Sphere*, με επιμέλεια των Thomas A. Sebeok και Jean Umiker-Sebeok. Επεκτείναμε κατά πολύ την ανασκόπηση του 1982. Η αλήθεια είναι ότι υπερβάλλαμε, σηκώνοντας κάθε δυνατό πετραδάκι.
- 1994-1999. Ο Αλέξανδρος εκλέγεται πρόεδρος της Association Internationale de Sémiotique de l'Espace (πρόσφατα et du Temps) –προ ολίγων ετών έγινε επίτιμος πρόεδρος. Σχεδόν ισόβιος πρόεδρος της Ένωσης υπήρξε ο Pierre Pellegrino, τον οποίο χάσαμε, προς μεγάλη μας λύπη, πρόσφατα.
- 1999-2003. Ο Αλέξανδρος εκλέγεται αντιπρόεδρος της IASS.
2003. Μετά από πρωτοβουλία του φίλου μας Mark Gottdiener, κοινωνιολόγου και σημειολόγου, επιμεληθήκαμε μαζί του μία τετράτομη ανθολογία σημειωτικής που δημοσιεύτηκε το 2003 με τον τίτλο *Semiotics* (στη σειρά Sage Benchmarks in Social Research Methods).
- Ανεκδοτολογία.** Ο Gottdiener είχε έρθει παλαιότερα στη Θεσσαλονίκη με την οικογένειά του για ένα χρόνο για να κάνει μαζί με τον Αλέξανδρο την επιμέλεια μιας ανθολογίας σημειωτικής του χώρου, *The city and the sign*, που ήταν, όμως, πολύ μικρότερων διαστάσεων. Με τη νέα του πρόταση, η Κάριν και ο Αλέξανδρος πανικοβλήθηκαν, λόγω του μεγέθους του εγχειρήματος, αλλά ο Mark μας απάντησε ότι ξέρει ότι έχουμε όλο το υλικό στη βιβλιο-

θήκη μας. Αυτή η βιβλιοθήκη στο σαλόνι μας ήταν έκπληξη για την Κάριν όταν ήρθε στην Ελλάδα, επειδή είχε συνηθίσει από τις ΗΠΑ ότι τα βιβλία που χρειάζεται ένας ερευνητής βρίσκονται στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες, όχι στην κατοικία. Τελικά ο Mark δικαιώθηκε, αλλά η δυσκολία ήταν να βρεθούν τα κείμενα σε αγγλική μετάφραση, πόσω μάλλον που ο εκδότης ήθελε ελάχιστο αριθμό κειμένων στα γαλλικά. Ήταν ο λόγος που αναλάβαμε το (σχεδόν ακατόρθωτο) εγχείρημα της μετάφρασης ενός κειμένου του Greimas στα αγγλικά

Η επιλογή μας δεν κάλυψε όλες τις κατευθύνσεις της σημειωτικής, κάτι που μπορεί να πίκρανε, π.χ. τους βιοσημειολόγους, αλλά η σειρά της Sage είχε τον σαφή προσανατολισμό των *Social Research Methods*. Παρά ταύτα, ενσωματώσαμε την περσιανή προσέγγιση στα δύο πρώτα κεφάλαια των βασικών κατευθύνσεων. Επίσης, μας δόθηκε η ευκαιρία να εντάξουμε για πρώτη φορά σε σημειωτική ανθολογία τις κοινωνικές σημειωτικές προσεγγίσεις ερευνητών μεγάλου διαμετρήματος, οι οποίοι ενσωμάτωσαν τη σημειωτική στη μαρξιστική θεωρία.

2004. Ο Αλέξανδρος ανακηρύσσεται Επίτιμος Διδάκτωρ του NBU.

2005. Διοργανώνεται στη Σόφια ένα μικρό συμπόσιο σε μνήμη του Sebeok και προσκαλείται ο Αλέξανδρος. Απαντά με μείλ ότι ευχαριστεί για την πρόσκληση και εύχεται καλή επιτυχία, αλλά δεν θα ήθελε να συμμετάσχει, γιατί δεν θέλει να είναι η κακιά μάγισσα που χάλασε τον χορό. Αμέσως ακολούθησε μία λακωνική, όσο και αφοπλιστική και συγκινητική, απάντηση του Deely: “Tom [Sebeok] would have liked you to be here”. Οπότε, ο κύβος ερρίφθη.

2009. Η ελληνική σημειωτική αναγνωρίζεται ρητά ως «Ελληνική Σχολή» ή «Σχολή της Θεσσαλονίκης» στο άρθρο των Paul Cobley και Anti Randviir, “Introduction: What is sociosemiotics?” (*Semiotica* 173).

2014. Ο Αλέξανδρος προσκαλείται ως κύριος ομιλητής σε συνέδριο στην Tartu για τον εορτασμό των 50 ετών από την ίδρυση της σχολής Tartu-Moscow, όπως αποκαλείται σήμερα (ενώ παλαιότερα ήταν γνωστή ως «Moscow-Tartu»). Στο συνέδριο ήταν ομιλητής και ο Κουρδής.

2016/2021. Πιστεύουμε ότι είναι αναγνώριση του επιπέδου της σημειωτικής στη χώρα μας το γεγονός ότι προτάθηκε στον οίκο De Gruyter από τον πρόεδρο της IASS Paul Cobley και τον βιοσημειολόγο Kalevi Kull η μετάφραση του βιβλίου μας *Θεωρία σημειωτικής* στα αγγλικά ως *Theory and methodology of semiotics: The tradition of Ferdinand de Saussure*. Μας εξομολογήθηκαν ότι επί πολλά χρόνια προσπαθούσαν χωρίς αποτέλεσμα να πείσουν κάποιον Γάλλο να παρουσιάσει την γκρεϊμασιανή θεωρία στα αγγλικά. Το βιβλίο ενσωμάτωσε πολύ υλικό από εργασίες μεταπτυχιακών φοιτητών μας, προβάλλοντας, έτσι, τη δουλειά που γίνεται στην Ελλάδα.

Ανεκδοτολογία. Το βιβλίο αυτό δεν θα είχε δει το φως της ημέρας χωρίς την επί αρκετά χρόνια πίεση των Χριστοδούλου και Κουρδή. Αντιδρούσε ο Αλέξανδρος, επειδή θεωρούσε ότι δεν υπάρχει χρόνος για τα «εισαγωγικά» και «βασικά» και ότι θα πήγαινε πίσω την έρευνά μας. Μέχρι που οι δύο τους «συνωμότησαν» και με την επικουρία της Βαμβακίδου, που δίδασκε τότε στο Πανεπιστήμιο της Δυτικής Μακεδονίας, έστησαν ως παγίδα τη μαγνητοσκόπηση της θεωρίας του μαθήματος που διδάσκαμε στη Φλώρινα. Μας έστρωσαν στη δουλειά.

2017. Οι δυο μας επιλεγόμαστε ως μέλη, η Κάριν με γραμματειακή θέση, του Collegium της IASS.

5. Οι δραστηριότητες της ΕΣΕ

5.1. Διοργάνωση και συνδιοργάνωση συνεδρίων και συμποσίων, δημοσιεύσεις και λοιπές δραστηριότητες

1979. Λαμβάνει χώρα το 1^ο συνέδριο της ΕΣΕ στη Θεσσαλονίκη. Ο τίτλος του συνεδρίου ήταν *Σημειωτική και κοινωνία*. Σκοπός του ήταν να δηλώσει με τον τίτλο και με ορισμένες από τις ανακοινώσεις του έναν νέο προσανατολισμό της σημειωτικής, ο οποίος, όπως αποδείχθηκε ιστορικά, ρίζωσε στην ελληνική σημειωτική.

Ανεκδοτολογία. Ήταν η ηρωική περίοδος της Εταιρίας και η οργανωτική επιτροπή ήταν ολιγομελής. Οι συνέδριοι ήταν πολλοί λίγοι και μεταξύ των ελάχιστων ξένων κατέφθασε ο Posner. Φυσικά, ούτε είχε ξανακούσει για την ύπαρξή μας και μας ομολόγησε ότι, όταν έστειλε την πρόταση για ανακοίνωση, δεν είχε σκοπό να έρθει, αλλά, όπως είπε, δεν βρήκε καμία στιγμή κάποια δικαιολογία να αποσυρθεί – υπήρχε μία άψογα λειτουργούσα γραμματεία (δηλαδή η Κάριν), η οποία ανταποκρινόταν αμέσως στα γράμματά του, σε μία εποχή που δεν υπήρχαν ακόμη τα mail.

Έκτοτε έγιναν 11 συνέδρια, με έναν μέσο όρο ενός συνεδρίου ανά τετραετία. Μέχρι και το συνέδριο της Φλώρινας το 2007 (τα Πρακτικά δημοσιεύθηκαν το 2011) δημοσιεύονταν όλες οι ανακοινώσεις στα βιβλία τα οποία εξέδιδε η ΕΣΕ. Από το 9^ο συνέδριο της Κύπρου του 2010, και με ενεργή παρέμβαση του Πασχαλίδη, άρχισε να γίνεται δημοσίευση όλων των ανακοινώσεων σε ηλεκτρονική μορφή, αλλά συγχρόνως δημοσίευση επιλεγμένων κειμένων σε ιδιαίτερο τόμο. Η πρώτη έκδοση αυτού του τύπου ήταν το βιβλίο *Semiotics and Hermeneutics of the Everyday* (2015).

1983. Τα τέλη της δεκαετίας του '70 είχαμε γνωριστεί στην Αθήνα με τον Michael Herzfeld, ένα είδος πατέρα της σύγχρονης ελληνικής ανθρωπολογίας. Ήταν τότε υπο-διευθυντής του ερευνητικού κέντρου του Sebeok, του Research

Center for Language and Semiotic Studies στο Indiana University (έγινε εν συνεχεία καθηγητής Ανθρωπολογίας στο Harvard). Με μεσολάβηση του Herzfeld, έγινε μία συνδιοργάνωση συμποσίου από το κέντρο του Sebeok και την ΕΣΕ. Η αποστολή της ΕΣΕ περιλάμβανε, μαζί με εμάς, τον Καψωμένο, τον Μαρτινίδη και τη Νόρα Σκουτέρη (του Τομέα Λαογραφίας ΑΠΘ). Ο Sebeok αποφάσισε τη δημοσίευση των πρακτικών του συμποσίου σε ιδιαίτερο τόμο του περιοδικού *Semiotica* με τίτλο *Signs of the past: Semiotics and history*, και μας ανέθεσε την επιμέλειά του (*Semiotica* 59 (3-4), 1986). Η εισαγωγή μας είχε τον τίτλο “Semiotics and history: A Marxist approach”, προσέγγιση που δεν ανταποκρινόταν ιδιαίτερα, για να το πούμε ευγενικά, στις πολιτικές απόψεις του Sebeok. Ο Sebeok, όμως, για να αποδώσουμε τα του Καίσαρος τω Καίσαρι, είχε μία ανοικτή πολιτική στο θέμα της σημειωτικής και ενδιαφερόταν να ενισχύσει όλες τις τάσεις της, πολιτική που συμβάδιζε αντιφατικά με την περσιανή εκστρατεία του.

Ανεκδοτολογία. Στο Κέντρο του Sebeok στεγασθήκαμε το 1987 για κάποιους μήνες ως προσκεκλημένοι ερευνητές.

1985. Μετά από πρόταση του Αλέξανδρου, η ΕΣΕ αναθέτει στο Εργαστήριο Σημειωτικής του Χώρου (ένα από τα εργαστήρια που είχαν ιδρυθεί τότε στην ΕΣΕ) να διοργανώσει ένα Συμπόσιο στην Άνδρο, στο οποίο συγκεντρώθηκαν για πρώτη φορά όλοι –ελάχιστοι τότε– οι γνωστοί σημειολόγοι του χώρου, μεταξύ των οποίων οι Pierre Pellegrino, Manar Hammad (του σεμιναρίου του Greimas), Geoffrey Broadbent (από τους γνωστότερους θεωρητικούς της αρχιτεκτονικής) και Donald Preziosi (που έκανε θόρυβο αργότερα με το *Rethinking Art History: Meditations on a Coy Science*, 1989).

Ανεκδοτολογία. Ήταν για όλους μια αξέχαστη επιστημονική και προσωπική εμπειρία: μικρό ξενοδοχείο δικό μας, με την παραλία του, ταβερνάκια τα βράδια, εκτόνωση διαφωνιών με το κρασάκι. Δημοσιεύθηκαν το ίδιο έτος τα Πρακτικά του συμποσίου από το περιοδικό *Espaces et Sociétés*. Το συμπόσιο της Άνδρου υπήρξε η αφορμή για να ιδρυθεί το 1989 στο Urbino η Association Internationale de Sémiotique de l’Espace με πρόεδρο τον Pellegrino.

Αρχή δεκαετίας 2000. Η Χριστοδούλου συγκεντρώνει συστηματικά μέσα στα χρόνια βιβλία σημειωτικής στη βιβλιοθήκη του Τμήματος Ιταλικής Γλώσσας και Φιλολογίας ΑΠΘ, επιτυγχάνοντας μία ενημερωμένη πηγή. Όταν μετακομίσαμε από τη Θεσσαλονίκη το 2014, δωρίσαμε ένα μεγάλο μέρος της σημειωτικής βιβλιοθήκης μας εκεί. Μεγάλο μέρος της σημειωτικής βιβλιοθήκης δωρίστηκε στη συνέχεια από την οικογένεια της Χριστοδούλου στη βιβλιοθήκη του Εργαστηρίου Σημειωτικής της Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ.

Συμμετοχές στα συνέδρια της IASS. Σε όλα τα παγκόσμια συνέδρια της IASS έχει υπάρξει συμμετοχή μελών της ΕΣΕ, με ιδιαίτερη παρουσία στο συνέδριο της

Σόφιας το 2014. Εκεί έκανε εντύπωση τόσο το πλήθος της ελληνικής συμμετοχής όσο και η παρεΐστικη ατμόσφαιρα μεταξύ Ελλήνων.

2011 και 2013. Το ΔΣ της ΕΣΕ συνειδητοποίησε ότι τα συνέδρια δεν προσφέρουν ικανοποιητικό βήμα για τους φοιτητές. Συνέλαβε την πρωτότυπη ιδέα να διοργανώσει ένα φόρουμ, στο οποίο μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες να μπορούν να παρουσιάσουν τη δουλειά τους και να δεχθούν γόνιμες παρατηρήσεις από πανεπιστημιακούς διδάσκοντες. Έγινε συνδιοργάνωση με το New Bulgarian University. Πέραν των Ελλήνων, προσήλθαν και αρκετοί ξένοι φοιτητές. Αυτή η ιδέα επανήλθε πρόσφατα από τη Νότια Αμερική, μάλιστα με τη μορφή συνδιοργάνωσης της εκδήλωσης με την IASS.

2015-. Επί πολλά χρόνια, ο Πασχαλίδης έθετε επίμονα στις ΓΣ της ΕΣΕ το θέμα της δημοσίευσης ενός περιοδικού. Είμαστε όλοι πολλοί θετικοί και τον ενθαρρύνουμε να αναλάβει πρωτοβουλία, αλλά όλοι ξέραμε ότι είναι ένα εγχείρημα κολοσσιαίο, λόγω των πολλών προβλημάτων που θα έπρεπε να επιλυθούν, με πρώτο το οικονομικό. Με τη στήριξη συναδέλφων της ΕΣΕ, αλλά κυρίως με τεράστια προσωπική επένδυση, κατόρθωσε, όχι μόνο να δημοσιεύσει το *Punctum*, αλλά και μέσα σε πολύ λίγα χρόνια να εξασφαλίσει την αναγνώριση και ανάδειξή του ως ένα από τα έγκυρα περιοδικά του πεδίου.

Συγχρόνως, έγινε άνοιγμα για τη δημιουργία σειράς ειδικών εκδόσεων, με πρώτη το αφιέρωμα στον Paolo Fabbri.

2016. Ίδρυση του Εργαστηρίου Σημειωτικής (Semiolab) της Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ με πρωτοβουλία του Κουρδή. Πρόκειται για μείζον γεγονός και έχει επιδείξει εντυπωσιακή δραστηριότητα.

2016-. Θερινό σχολείο σημειωτικής, οργανωμένο από την ΕΣΕ και το Semiolab. Θεωρούμε ότι είναι μία πρωτοβουλία ανάλογη με το Urbino και το Early Fall School of Semiotics του NBU.

5.2. Διεθνείς και εθνικές συνεργασίες

1979-. Η ΕΣΕ είναι από το 1979 μέλος της IASS και, όπως οι άλλες εθνικές οργανώσεις-μέλη της, έχει δύο εκπροσώπους στην Διοικούσα Επιτροπή.

1989. Η ιδιαίτερη συνεργασία μας με τη γειτονική Βουλγαρία αρχίζει όταν στο 3^ο συνέδριο της ΕΣΕ, που έλαβε χώρα το 1989 στα Ιωάννινα, συμμετείχε μία βουλγαρική ομάδα προσκείμενη στη σημειωτική, με επικεφαλής τη λαογράφο Maria Popova, καθηγήτρια της Ακαδημίας Επιστημών της Βουλγαρίας. Είναι το έτος κατά το οποίο κατελύθη το σοβιετικό καθεστώς, υπό το οποίο δεν ήταν δυνατή η ίδρυση συλλόγων. Από τότε, συνεχίστηκε η στενή συνεργασία με τους Βουλγάρους σημειολόγους, από τους οποίους οι περισσότεροι βρήκαν ακαδημαϊκή στέγη στο New Bulgarian University της Σόφιας.

1995- Ιδρύεται από το NBU το Early Fall School of Semiotics και η ΕΣΕ στηρίζει αυτόν τον θεσμό με συμμετοχή τόσο διδασκόντων όσο και προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών. Η συνεργασία συνεχίζεται μέχρι σήμερα, με ιδιαίτερα δραστήριο διδάσκοντα τον Κουρδή.

Ανεκδοτολογία. Το Early Fall School έγινε με μοντέλο το Urbino, αλλά με πιο στενό τρόπο. Οι διδάσκοντες στο Urbino είχαν ο καθένας το δικό του σεμινάριο, ενώ στο Σχολείο καλούνταν μεν μεγάλα ονόματα της σημειωτικής, αλλά έκαναν μόνο μία διάλεξη με διδάσκοντες και φοιτητές, διεθνούς και ντόπιας προέλευσης, να την παρακολουθούν. Το αποτέλεσμα ήταν ότι οι ομιλητές απευθύνονταν ουσιαστικά στους άλλους ομιλητές και οι φοιτητές ήταν απλώς παθητικά υποκείμενα που αδυνατούσαν να παρακολουθήσουν τις θεωρητικές αναπτύξεις. Ο Αλέξανδρος προσπάθησε να σπάσει αυτήν την παράδοση κατεβαίνοντας από την έδρα και ωθώντας τους φοιτητές σε συμμετοχή.

Τις πρώτες χρονιές, μετέβαινε μόνος ή μαζί με την Κάριν. Έφερνε μαζί του μία μεγάλη ομάδα φοιτητών του μαθήματός του της *Σημειωτικής του Χώρου*. Είχε την ιδέα μία χρονιά να βάλει ένα ανάλογο θέμα στους φοιτητές του και σε μία ομάδα φοιτητών του NBU. Τα θέματα εκπονήθηκαν παράλληλα σε Θεσσαλονίκη και Σόφια και έγινε η συγκριτική δουλειά στο Early Fall School κατά τη διάρκεια μιας ολόκληρης μέρας. Από τότε, καθιερώθηκαν στο Early Fall School οι παρουσιάσεις φοιτητικών εργασιών.

2014- Στενή συνεργασία με το σεμινάριο Σημειωτική και Βίβλος του Τμήματος Ποιμενικής του ΑΠΘ.

2019. Ανατίθεται στην ΕΣΕ, κατά τη διάρκεια του 14^{ου} συνεδρίου της IASS στο Buenos Aires, η διεξαγωγή του επόμενου, 15^{ου} παγκοσμίου συνεδρίου της. Πρόκειται για μία ιστορική, όσο και ρηξικέλευθη, απόφαση του ΔΣ της ΕΣΕ, με υποκινητή τον «γνωστό ύποπτο» Πασχαλίδη. Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε με εξαιρετική επιτυχία στη Θεσσαλονίκη το καλοκαίρι του 2022.

5.3. Προσκλήσεις επωνύμων σημειολόγων

Τα συνέδρια της ΕΣΕ έδωσαν την ευκαιρία να προσκαλέσουμε εξέχουσες προσωπικότητες της σημειωτικής. Αναφέρουμε ενδεικτικά –και χωρίς σειρά– τους εξής:

Thomas Sebeok, πρωτοπόρος της περσιανής σημειωτικής.

Luis Prieto, Αργεντινός γλωσσολόγος που κατέλαβε στη Γενεύη την έδρα του Saussure.

Roland Posner, γλωσσολόγος, πρώην πρόεδρος της IASS.

Terry Eagleton, θεωρητικός της λογοτεχνίας.

Christopher Norris, φιλόσοφος και θεωρητικός της λογοτεχνίας, μοναδικός πραγματικός γνώστης του Derrida στον αγγλοσαξονικό χώρο.

Anne Hénault, από τα κεντρικά στελέχη της Σχολής του Παρισιού.

Solomon Marcus, μαθηματικός, Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου, ειδικευμένος και στην υπολογιστική γλωσσολογία. Εργάστηκε στις περιοχές της σημειωτικής, της ποιητικής και θεωρίας λογοτεχνίας, καθώς και της πολιτισμικής ανθρωπολογίας.

Louis Panier, γκρεϊμασιανός, ιδρυτής του CADIR, που έχει σήμερα ως δραστήριο μέλος της τον παπα-Γιώργο Βασιλάκη.

Paolo Fabbri, από τους κορυφαίους Ιταλούς σημειολόγους, Καθηγητής Μουσικής Ιστορίας και Αισθητικής στο Πανεπιστήμιο της Φερράρα.

Eric Landowski, αρχικό και κεντρικό μέλος του σεμιναρίου του Greimas και εκδότης μέχρι πρότινος του περιοδικού *Actes Sémiotiques*.

Paul Cogley, επικοινωνιολόγος, σήμερα πρόεδρος της IASS.

Το SemioLab, το Εργαστήριο Σημειωτικής του ΑΠΘ, είναι σήμερα ιδιαίτερα δραστήριο στην πρόσκληση ξένων επώνυμων σημειολόγων. Ενδεικτικά αναφέρουμε την πρόσφατη ομιλία της Maria-Giulia Dondero από το Πανεπιστήμιο Liège στο Βέλγιο, εξέχουσας προσωπικότητας για τη μελέτη της σημειωτικής της εικόνας.

Abstract

Alexandros Phaidon Lagopoulos, Karin Boklund-Lagopoulou

***Semiotics in Greece, the Greek universities
and the Aristotle University of Thessaloniki***

The task we were asked to undertake implies three dangers. The first is the subjective viewpoint, in the sense that we are both so involved in the development of Greek semiotics that it is impossible to avoid reference to ourselves, which is uncomfortable for both us and the audience. The second is that neither we nor the organisers realized the size of the undertaking. The third is the need for “objectivity”, at least in the sense of finding a possible common *topos* for the views of all those who participated in the process.

The presentation is organized along the following axes:

1. “Prehistory”: the first informal signs of the appearance of semiotics in Greece.
2. Non-academic semiotic activity and the formalisation of Greek semiotics.

3. The presence of semiotics in the Greek universities.
4. Recognition of Greek semiotics abroad.
5. Activities of the Hellenic Semiotic Society

Key-words: Semiotics, Greece, Aristotle University of Thessaloniki